RĪGAS POLITEHNISKĀ INSTITŪTA ABSOLVENTS, INŽENIERIS UN SPORTISTS MĀRTIŅŠ STABIŅŠ

ĒRIKA LANKA*

Latvijas Universitātē

Kopsavilkums. Raksta mērķis ir atklāt Rīgas Politehniskā institūta (RPI) Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultātes (ASTF) absolventa (1972) Mārtiņa Stabiņa veikumu inženiera profesijā un augstos sasniegumus sportā, vairākkārt kļūstot par Latvijas čempionu vieglatlētikā, atklāt studentu ikdienu 20. gadsimta 60.–70. gados. Par M. Stabiņa sportiskajiem sasniegumiem ir rakstīts, šajā pētījumā viņa panākumi apkopoti, kā arī atklāti līdz šim maz zināmi un nepopularizēti materiāli par viņa ģimeni, ikdienu, izaugsmi un interesēm. Tas ir pirmais plašākais pētījums par inženiera un sportista dzīves darbību septiņos gadu desmitos. Pētījumā izmantoti M. Stabiņa un autores personīgie arhīvi, Latvijas Nacionālā arhīva dokumenti un Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājums.

Atslēgas vārdi: Mārtiņš Stabiņš, Rīgas Politehniskais institūts, barjerskriešana.

Ievads

RPI ASTF absolvents, inženieris un vieglatlēts Mārtiņš Stabiņš ir viens no tiem, kura vārds ir nesaraujami saistīts ar RPI un Latvijas Republikas sporta dzīvi un notikumiem 20. gadsimta otrajā pusē un 21. gadsimtā. Viņš piedzīvojis ļoti spilgtus brīžus savā darba mūžā un sportā, vienmēr bijis savas augstskolas – RPI, tagadējās Rīgas Tehniskās universitātes, Latvijas un tās sporta patriots.

RTU pazīstama ne tikai kā senākā tehniskā augstskola Baltijas guberņās, bet arī kā augstākā mācību iestāde, kuras studenti un mācībspēki ir nodarbojušies ar sportu un guvuši izcilus rezultātus dažādās sporta sacensībās, piedalījušies arī olimpiskajās spēlēs. M. Stabiņa studiju laikā, 20. gadsimta 60.–70. gados, sports bija obligāts ne tikai ar sporta specialitātēm saistītajās augstskolās. M. Stabiņš sportojis kopš bērnības

* Korespondējošais autors.

E-pasts: erika.lanka@edu.lu.lv

© 2020 Ērika Lanka. Izdevējs RTU Izdevniecība.

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar *Creative Commons* licenci CC BY 4.0.
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

un dara to joprojām, mudinot iesaistīties arī citus. Par viņa dzīvi liecina daudzas fotogrāfijas, atzinības un goda raksti, kas ar M. Stabiņa atļauju izmantoti rakstā. Pētījums par viņu veikts, analizējot dokumentus, rakstus, fotoarhīvus un intervijas ar M. Stabiņu.

M. Stabiņa bērnība, skolas gadi

Mārtiņš Stabiņš dzimis 1948. gada 17. septembrī Balvu rajona Šķilbēnu pagasta Rekavā. Dzimšanas apliecībā viņam bija ierakstīti divi vārdi – Mārtiņš un Jānis, bet padomju varas gados dokumentos cilvēkiem rakstīja tikai vienu. Pirms pases saņemšanas Mārtiņam bija jāmaina dzimšanas apliecība, tajā ierakstīja vienu vārdu – Mārtiņš.

Māte Veronika Stabiņa (dzim. Makuža; 1916–2011) dzimusi Viļānu rajona Makužos, beigusi Rēzeknes Valsts skolotāju institūtu (1937) [1], vairākus gadu desmitus strādājusi par latviešu valodas skolotāju – sākamā Punduru pamatskolā (1937–1944) [2], tad Rekavas vidusskolā (1945–1976). Tēvs Pēteris Stabiņš (1914–1987) dzimis Dzērbenē, dienējis Latvijas Republikas armijā Rēzeknē, bija pasta priekšnieks Baltinavas pagasta Punduros, vēlāk ilgu laiku bijis laborants Rekavas vidusskolā.

1. attēls. Ar
vecākiem un brāli
Rekavā (1950).
No kreisās: māte
Veronika, brālis
Juris, Mārtiņš
Stabiņš, tēvs Pēteris.

2. attēls. Mārtiņa Stabiņa tēvs Pēteris, māsīca Edīte Smagare, brālis Juris, māte Veronika un Mārtiņš Stabiņš (1951).

Pirmā dzīvesvieta un dzīves apstākļi ģimenei pēc Otrā pasaules kara Reķavā bija pieticīgi – ģimenei bija viena istaba ēkas otrajā stāvā ar krāsns apkuri, ūdens bija jānes no akas ar spaiņiem, tualete bija ārpus mājas, bet – atsevišķa virtuve. Mārtiņš atceras, ka vakaros ilgu laiku dega gaisma – ģimene lietoja petrolejas lampu, bet vēlāk, jau līdz plkst. 22, bija elektrība no dzirnavām. Televīzijas raidījumus ģimene gāja skatīties pie kaimiņiem, jo sava televizora nebija. Sadzīves apstākļi nedaudz uzlabojās, kad Stabiņu ģimene no vienistabas dzīvokļa pārcēlās uz divistabu tās pašas mājas otrā galā. Tā mājas daļa, kur agrāk dzīvoja ģimene, tika nojaukta. Lai izvairītos no nepatīkšanām un padomju varas darbinieku nosodījuma, zēnu Baltinavā nokristīja slepus, par krusttēvu uzaicinot mātes brāli Vladislavu Makužu (1921–1960), par krustmāti – mammas darba kolēģi Valentīnu Ruskuli (1925–2010).

Bērnības dienu atmiņas Mārtiņam ir visai spilgtas: vectēvs vēlējās, lai abi mazdēli kļūtu par zvejniekiem un mācījis viņiem šo amatu, abi brāļi tomēr to neizvēlējās. Pēc nieres traumas, kad lauku darbu laikā viņam uzkrīta smaga muca, Mārtiņš brīnumainā kārtā palika dzīvs un atveseļojās. Skolas gados viņu ar draugiem ļoti pievērsa mūzikai un orķestrim, bet Mārtiņš ar draugiem tomēr izvēlējās sportu [3].

3. attēls. Reķavas vidusskolas 3. klases skolnieks M. Stabiņš (1957./1958. m. g.).

Mārtiņš mācījās Rekavas vidusskolā (1955–1966) un pirmo klasi pabeidza kā teicamnieks, saņemot Uzslavas rakstu ar Staļina un Ļeņina fotogrāfijām stūros.

Rīgas Politehniskā
institūta
absolvents,
inženieris un
sportists
Mārtiņš Stabiņš

4. attēls. 1. klases
skolnieka M. Stabiņa
Uzslavas raksts (1956).

Viņa intereses brīvajā laikā bija dažādas, tostarp Mārtiņš un citi skolēni sportoja – slēpoja, spēlēja basketbolu un volejbolu, stadionā trenējās vieglatlētikā. M. Stabiņa pirmais diploms vieglatlētikā datēts ar 1962. gadu. Pamatskolas gados dažādās vieglatlētikas disciplīnās Mārtiņš bieži bija labākais gan skolas, gan rajona mēroga sacensībās. Kad viņš mācījās vidusskolā, Balvu rajona Bērnu un jaunatnes sporta skolas treneris un direktors (1962–1967) Gunārs Stradiņš sūtīja jaunajam censonim treniņa plānus, ko M. Stabiņš viens pats apzinīgi pildīja [3]. Viņš bija labākais daudzās vieglatlētikas disciplīnās rajonā. 1963. gada rudenī treneris G. Stradiņš prognozēja, ka par labu «vieglatlētu turpmāk var izveidoties Mārtiņš Stabiņš» [4]. Treneris nekļūdījās – nākamajos gados M. Stabiņš kļuva par vairākkārtēju Balvu rajona rekordistu vieglatlētikā, izcīnīja 4. vietu astoņcīņā un trīsoļlēkšanā republikas mēroga sacensībās [5].

Mājās Mārtiņam ar brāli bija uzticēti dažādi pienākumi, lai palīdzētu ģimenei. Pateicoties fiziskajām aktivitātēm, tika atrasta nodarbe visam mūžam – sports. Uz skolu viņš gāja jau ar mātes – skolotājas – ieaudzinātu nopietnu attieksmi pret mācībām un darbu.

M. Stabiņa studijas RPI

Studējot RPI ASTF (1966–1972), M. Stabiņš novērtēja ikkatru iespēju mācības apvienot ar darbu un sportu, tajā pat laikā novērtējot studiju kvalitāti un mācībspēku profesionalitāti. Viņš pats bija izjutis, ko pēckara gados ģimenei nozīmē naudas trūkums, tādēļ stipendijas nepiešķiršana saņemto divu trijnieku iestājek sāmenos un stingrās reflektantu atlases dēļ ikgadējos RPI iestājpārbaudījumos reflektantam M. Stabiņam izrādījās izaicinājums ne pa jokam. Stipendiju viņam nepiešķīra, jo iestājpārbaudījumos līdzās vienam pieciniekam un diviem četriniekiem bija arī divi trijnieki. Liela nozīme bija M. Stabiņa raksturam, uzņēmībai, gribai, optimismam, kā arī strukturētām un pamatīgām zināšanām no vidusskolas gadiem – viņš izturēja pirmo grūto studiju laiku.

5. attēls. RPI ASTF students Mārtiņš Stabiņš (1966).

6. attēls. Plāksne pie ieejas RPI ASTF Rīgā, Ausekļa ielā 9 (1982).

RPI bija inženieru kalve, kas sagatavoja speciālistus daudzās specialitātēs, un augstskola vienmēr rūpējās par studiju kvalitāti. Brālis Juris Mārtiņu ieteica darbam RPI ASTF skaitļošanas tehnikas mācību laboratorijā par laborantu. Un tā pirmkursnieks bija spiests orientēties trešā kursa studentu darbos... [3].

7. attēls. RPI ASTF studenti kopmītnēs Rīgā, Skolas ielā 11 (1968). No kreisās: Mārtiņš Stabiņš, Aivars Sproģis, Ivars Kaktiņš.

8. attēls. Ābolu talka pie grupas biedra Aivara Sproģa Skrīveros (1969). No kreisās: Aivara Sproģa brālēns Mārtiņš Sproģis, RPI ASTF studenti: Ruta Sproģe, nezināma persona, Lillija Veisbuka, Aivars Sproģis, Dagmāra Širone, Aina Andersone, Ēvalds Viļums.

Studijas RPI palika atmiņā arī ar mācībspēku principialitāti. Piemēram, students M. Stabiņš kārtoja eksāmenu kādā mācību priekšmetā četras reizes, ejot uz konsultācijām visu vasaru, kamēr «iekala priekšmetu no galvas» [3].

9. attēls. RPI ASTF 0608. specialitātes studenti Gaiziņkalnā (1968). No kreisās: Anna Čakule, Ilze Klincāre, Lauma Lapa, Dailis Ķeris, Tālis Orlovs, Mārtiņš Stabiņš, Aina Andersone.

Studiju beigās visi RPI absolventi vīrieši obligāti izgāja divu mēnešu tā saucamos «sborus» (Padomju armijas militārdienesta īso analogu), jo studentus studiju laikā parasti dienestā armijā neiesaucā. M. Stabiņš tos mirklus un virsniekus atceras ar jokiem un smaidu; bet tiem, kuri augstskolās neiestājās un nestudēja, divi vai trīs (jūrniekiem) gadi bija jādienē Padomju armijā.

10. attēls. M. Stabiņš RPI absolventu armijas nometnē Kloogā, Igaunijā (1972).

Beidzot studijas RPI ASTF elektronisko skaitļošanas mašīnu (0608) specialitātē, M. Stabiņam tika piešķirta inženiera matemātiķa kvalifikācija.

11. attēls. M. Stabiņa diploms par RPI absolvēšanu (1972).

RPI absolvents M. Stabiņš ar pateicību atceras studiju gadus, mācībspēkus, grupas biedrus, notikumus un izaicinājumus. Lai iegūtu inženiera diplomu, bija jāiegulda daudz darba, bija jāmācās, jārisina grūti uzdevumi, jāpavada daudzas stundas pie rasējamā dēļa vai laboratorijā. Inženiera profesijai bija augsts prestižs, tāpēc Mārtiņš mērķtiecīgi studēja, lai šo profesiju apgūtu. Palīdzēja arī grupas biedru plecs, joki, smieklī, padomi, atbalsts.

12. attēls. RPI ASTF 0608. specialitātes absolventi (1972):

1. rindā no kreisās: Skaidrīte Agriņa, Astra Volfa, Jānis Kalniņš, Ilze Pētersone; 2. rindā no kreisās: Dzintra Šulce, Regīna Vugule, Lilita Gertsons, Ināra Krūmiņliepa, Edīte Vikmane, Inta Salna; 3. rindā no kreisās: Severīns Dūms, Juris Grāveris, Juris Jurševics, Aleksandrs Aleksanders, Mārtiņš Stabiņš.

M. Stabiņa studiju gadu grupa ir saliedēta un draudzīga joprojām. Kurša biedru iepazīšana, kā arī draudzība starp studentiem veidojās jau

1. kursa sākumā, septembrī, kad visiem studentiem bija jābrauc talkā kolhozā novākt ražu. Jaunības draudzība turpinās, un M. Stabiņš ir kursa aktīvais, radošais centrs, ap kuru «riņķo» kursabiedri. Viņi satiekas, apciemo savus mācībspēkus un dalās atmiņās [3].

Studiju gados M. Stabiņam cieši kontakti izveidojās ne tikai ar grupas biedriem, tika iepazīti arī citi fakultātes studenti, piemēram, automātikas un telemehānikas specialitātē (0606) studējošie Ēvalds Viļums un Ivars Kaktiņš, ka arī citās fakultātēs studējošie.

Sportista gaitas

Studiju laikā M. Stabiņš turpināja nodarboties ar sportu un daudz trenējās. 1968. gadā viņa treneris bija RPI docents Kārlis Liepiņš (1913–1994). No 1969. līdz 1973. gadam nākamais čempions trenējās pie RPI trenera Ulda Barbana (1932–2009) [3]. Sekoja panākumi, kas noteica Mārtiņa profesionālo līmeni sportā nākamajos gados.

13. attēls. RPI treneris K. Liepiņš ar saviem audzēkņiem (1967./1968. m. g.). No kreisās: Mārtiņš Stabiņš, Andris Ozols, Kārlis Liepiņš un Miervaldis Jasovičs.

1970. gadā RPI studenti laboja četrus savas augstskolas rekordus, un vienu no tiem – M. Stabiņš – 110 metru barjerskrējienā (14,8 s). Viņš togad bija augstskolas labāko sportistu vidū vēl piecās vieglatlētikas disciplīnās – 100 metru skriešanā (11,2 s), 200 metru barjerskrējienā (24,9 s), tāllēkšanā (6,72 m), augstlēkšanā (1,75 m), trīssollēkšanā (12,84 m) [6]. RPI labāko vieglatlētu vidū M. Stabiņš bija arī 1971. un 1972. gadā, turklāt viņš bija arī viens no labākajiem Latvijas barjerskrējējiem 55 un 110 metru distancē. Neiztika arī bez traumām. 1971. gada pavasarī sportists guva smagu traumu, taču pamazām no tās atguvās un atkal startēja ar labiem rezultātiem [7]. 1972. gada RPI spartakiādē vieglatlētikas sacensībās 110 metru barjerskrējienā viņš ieguva 1. vietu

ar jaunu RPI rekordu (14,7 s). 1972. gada Latvijas augstskolu spartakiādes sacensībās vieglatlētikā M. Stabiņš vēlreiz laboja RPI rekordu 110 metru barjerskriešanā – 14,6 s. 1973. gads bija vēl veiksmīgāks – M. Stabiņš atkārtoja 18 gadus veco sprintera un barjerista Viestura Kumuškas (1928–1977) Latvijas rekordu 110 metru barjerskrējienā (14,4 s) [8, 9].

14. attēls. Diploms par iegūto 1. vietu RPI spartakiādes sacensībās vieglatlētikā (1972).

15. attēls. RPI studentu tradicionālā 2. maija stafete Rīgā (1972).

Sports studijām netraucēja, pat palīdzēja. Būdam Latvijas izlasē, viņš garantēti saņēma RPI stipendiju, varēja aktīvi nodarboties ar sportu RPI treneru vadībā un spēja sekmīgi mācīties. Sportistam bija nepieciešams apgūt spēju koncentrēties, apmeklēt neskaitāmus treniņus un bija jātic saviem spēkiem, jāpārvar stress zaudējumu gadījumos, jāuztur sevi labā fiziskā formā.

16. attēls. Mārtiņa Stabiņa cīņa ar Latvijas Valsts Fiziskās kultūras institūta studentu Juri Trēziņu (pirmais no kreisās) augstskolu spartakiādes sacensībās vieglatlētikā 110 metru barjerskriešanā (1972).

Līdzās inženiera darbam M. Stabiņš turpināja trenēties un 1974. gada 20. augustā, startējot ārpus konkursa Latvijas junioru meistarsacīkstēs, uzstādīja jaunu Latvijas rekordu 110 metru barjerskriešanā – 14,1 s [10]. Lai iegūtu Padomju Savienoto Republiku Savienības (PSRS) sporta meistara nosaukumu, rezultātam bija jābūt par vienu sekundes desmitdaļu labākam. 1975. gada 28. maijā tas M. Stabiņam izdevās, un viņš gan sasniedza jaunu Latvijas rekordu 110 metru barjerskriešanā (14,0 s), gan izcīnīja tiesības startēt PSRS Tautu 6. spartakiādes finālsacensībās 1975. gada vasarā [11].

Rīgas Politehniskā
institūta
absolvents,
inženieris un
sportists
Mārtiņš Stabiņš

17. attēls. Mārtiņa Stabiņa
PSRS sporta meistara apliecība
(16.08.1975).

18. attēls. Mārtiņš Stabiņš
Latvijas augstskolu sporta klubu
meistarsacīkstēs vieglatlētikā
(1975).

20. gadsimta 70. gadi bija sportista M. Stabiņa panākumu laiks. Rūpīgie treniņi daudzu gadu garumā un fantastiska atdeve sportam likumsakarīgi sniedza izcilus rezultātus. Mēs varam tikai iztēloties, kāda būtu bijusi viņa sportista karjera, ja viņš būtu varējis savu meistarību

kaldināt starptautiskās sacensībās – citā vidē, ar citu ekipējumu, satiekot spēcīgus pretiniekus. Taču tas bija cits laikmets.

Vēsturniece, skolotāja Irēna Šaicāne, izvērtējot Ziemeļlatgales sportistu panākumus, apkopojusi Mārtiņa Stabiņa sportiskos rezultātus un nosaukusi viņu par slavenu RPI sportistu [12], kurš piecas reizes labojis Latvijas rekordu 110 m barjerskriešanā, astoņas reizes bijis Latvijas čempions šajā sporta veidā un četras reizes Rīgas čempions, veiksmīgi startējis arī 55 metru barjerskriešanā telpās – piecas reizes bijis Rīgas čempions. 1970. gadā M. Stabiņš ieguva Latvijas čempiona titulu 4 x 100 metru stafetē (43,3 s), pārstāvēd sporta biedrību «Daugava». Viņš bija Latvijas izlases dalībnieks (1969–1976), uzvarējis 110 metru barjerskriešanā sacensībās starp Latvijas un Igaunijas sportistiem (1973, 1974). Bijušas arī mazāka mēroga uzvaras – M. Stabiņš ieguvis sporta biedrības «Daugava» čempiona titulu sešas reizes 55 metru barjerskriešanā un sešas reizes 110 metru barjerskriešanā, ierindojies 2. vietā «Rīgas kausos» (1973), vairākkārt bijis vicečempions un 3. vietu ieguvējs [9].

Pēc aktīvajām sportista gaitām M. Stabiņš iesaistījās Latvijas Vieglatlētikas veterānu asociācijas (LVVA) un Latvijas Sporta veterānu savienības (LSVS) aktivitātēs. 1999. gada 3. augustā Geitshedā (Anglijā), piedaloties pasaules veterānu čempionātā vieglatlētikā, laboja Latvijas veterānu rekordu 100 m barjerskriešanā +50 grupā – 15,86 s [13]. Esot sporta veterāna godā, Mārtiņa labākie rezultāti ir: 100 metru skriešanā (13,9 s) LSVS veterānu sporta spēlēs (2005), diska mešanā (35,25 m) Valmieras atklātajā čempionātā veterāniem (2013), lodes grūšanā (11,00 m) LSVS Sporta spēlēs (2015) [13].

Kopā ar jaunības dienu draugiem un sāncensiem ir aizvadītas neskaitāmas interesantas sacensības un mači, tikšanās jubilejās. Nav aizmirsti kādreizējie treneri, piemēram, 2002. gada decembrī RPI absolventi devās uz Zaubi, lai sveiktu kādreizējo treneri U. Barbānu [3]. Bijušie sportisti ir dažādu fizisko un sportisko aktivitāšu entuziasti, pār kuriem laiks nevalda.

19. attēls. RPI absolventi pie U. Barbāna Zaubē, atzīmējot viņa 70 gadu jubileju (15.12.2002). No kreisās: Andis Upītis-Upenieks, Alberts Andersons, Anita Villere (Ločmele), treneris U. Barbāns, Silvija Brūna (Lele), Lonija Strauta, Mārtiņš Stabiņš, Inta Balcere (Vītola), Oskars Brūns un Latvijas Univeristātes absolvente Dace Markus (Briediņa) – LU trenera Viļa Bernharda audzēkne.

20. attēls. Pasaules veterānu čempionāts vieglatlētikā Geitshedā, Anglijā (1999). Plāksni nes Ilmārs Saulgriezis, karogu – Mārtiņš Stabiņš. 3. rindā no kreisās: Iraida Zālīte, Malda Lange. 4. rindā no kreisās: Dzintra Zinkovska, Sandra Dejus, Brigita de Copet.

Startējot Jelgavas novada volejbola komandas +65 sastāvā, Pasaules veterānu (senioru) spēlēs Turīnā (Itālijā) 2013. gadā izcīnīta 2. vieta. Komandā startēja arī RPI absolvents (1970) Juris¹ Kahanovičs [14].

Līdzās sportošanai M. Stabiņš interesējas par Latvijas sporta vēsturi un iesaistās tās dokumentēšana. Viņa fotoarhīvs tika izmantots vēsturnieces I. Šaicānes grāmatā «Sports Ziemeļlatgalē: ceļš līdz olimpiskajai medaļai» (2016), kurā minēti arī viņa sportiskie sasniegumi [12]. M. Stabiņš palīdzēja RPI absolventam (1968), vieglatlētam un vieglatlētikas statistiķim Andrim Staģim četru grāmatu veidošanā – «Latvijas barjerskrējēji: no Alslēbena līdz Olijaram» (2013), «Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1897–1944» (2016), «Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1944–1991», «Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1992–2018» [9, 15, 16, 17]. M. Stabiņš visām grāmatām piemeklēja un atlasīja fotogrāfijas. M. Stabiņš ir arī viens no idejas autoriem grāmatai par Latvijas barjerskrējējiem.

21. attēls. Andra Staģa grāmatas «Latvijas barjerskrējēji: no Alslēbena līdz Olijaram» atklāšana Latvijas Sporta muzejā (21.11.2013). Pirmā eksemplāra pasniegšana autoram. No kreisās: A. Staģis, M. Stabiņš.

¹ Juris Kahanovičs nereti publikācijās tiek jaukts ar brāli Jāni Kahanoviču.

22. attēls. Andra Staģa grāmatas «Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1897–1944» prezentācija grāmatnīcā «Jumava» Rīgā, Dzirnau ielā 73 (2016). No kreisās: A. Staģis, M. Stabiņš.

Veicot pētījumu un intervējot M. Stabiņu, autore pārliccinājās, ka sportisko sasniegumu pamatā ir rūpīgs darbs, par kuru četrkārtējais olimpiskais čempions, amerikāņu vieglatlēts Džese Ouvens (*Jesse Owens*; 1913–1980) ir teicis: «Mums visiem ir sapņi. Bet kā likums, lai šie sapņi piepildītos, nepieciešams milzum daudz apņēmības, aizrautības, pašdisciplīnas un centības» [12]. To var attiecināt arī uz M. Stabiņu.

M. Stabiņa darba gaitas

1972. gadā M. Stabiņš absolvēja RPI. Pirms diploma saņemšanas – aprīlī – jaunajam inženierim bija jāizvēlas, kurp doties strādāt, saskaņojot to ar Valsts sadales komisiju. Tā koordinēja Valsts plāna komisijas nepieciešamo speciālistu sadali. Tolaik dienas nodaļas absolventiem bija obligāta Vissavienības jauno speciālistu sadale, kas nozīmēja, ka pēc augstskolas visiem dienas nodaļas studentiem trīs gadus bija jānostrādā kādā no togad absolventiem piedāvātajām vakantajām darba vietām. Valsts sadalē liela loma bija vidējai ballei (sekmju vidējā atzīme plus punkti par sabiedrisko darbu studiju laikā). M. Stabiņa panākumi sportā un cītība ieguva visaugstāko novērtējumu sabiedriskajā darbā, tāpēc viņš «izkonkurēja» biedrus un apsteidza vienu otru no tiem, kuru mācību vidējā atzīme bija augstāka, bet viņi nebija aktīvi sabiedriskajā darbā. Jau prakses laikā piektajā kursā M. Stabiņš strādāja PSRS Ziemeļrietumu energosistēmu apvienotajā dispečeru pārvaldē (ZEADP), tur izstrādāja arī diplomdarbu, sadraudzējās ar kolektīvu, un jaunā inženiera un izvēlētās darba vietas intereses sakrita [18]. Divus gadu desmitus pēc diplomdarba rakstīšanas laikā izraudzītās darba vietas – no 1972. līdz 1992. gadam – M. Stabiņš bija inženieris PSRS ZEADP.

23. attēls. PSRS

Ziemeļrietumu energosistēmu
apvienotās dispečeru
pārvaldes inženiera darba
apliecība (1990).

Rīgas Politehniskā
institūta
absolvents,
inženieris un
sportists
Mārtiņš Stabiņš

24. attēls. Kopā ar
skaitļošanas tehnikas dienesta
vietnieku, RPI absolventu
Vladimiru Astafjevu pie
skaitļojamās mašīnas ES1040
pults ZEADP Rīgā, Šmerļa ielā
1 (1976).

No 1992. līdz 2003. gadam M. Stabiņš bija dispečeru centra «Baltija» dežurants, no 1997. līdz 2017. gadam – strādāja Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas (RPIVA) Saimniecības daļā, no 2017. gada (pēc RPIVA apvienošanas ar Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāti (LU PPMF)) – LU Saimniecības daļā. Raksta autorei un ilggadējai LU PPMF docētājai pēc abu augstskolu apvienošanas paveicās braucienā uz LU filiāli Alūksnē 2018. gada martā satikt M. Stabiņu kā vienu no pirmajiem darbā sastaptajiem jaunajiem kolēģiem no bijušās RPIVA – un tas kļuva par brīnišķīgu kolēģu komandas pamatu. Labāku kolēģi par viņu grūti vēlēties.

M. Stabiņa ģimene laiku lokos

Mārtiņš audzis strādīgā un mīlošā ģimenē un, autorei tiekoties ar viņu, radās klusa apbrīna par viņu viedumu un sīkstumu. Liela loma viņa dzīvē bija vecākajam brālim inženierim, pedagogijas zinātni un inženierzinātni doktoram Jurim Stabiņam, kurš bija septiņus gadus vecāks par Mārtiņu, tādēļ dažkārt pamācīja viņu, kā arī palīdzēja, dalījās pieredzē [3]. Brālis J. Stabiņš ilgus gadus strādāja RPI (1963–1989), bija mācībspēks ASTF, vēlāk – RPIVA rektors [19].

Pēc RPI absolvēšanas un inženiera darba gaitu sākšanas bija jādoma par savas ģimenes izveidošanu. Par sievu M. Stabiņš izvēlējās Zani Čakstiņu, kura tolaik studēja Rīgas Medicīnas institūtā. Kāzas notika 1976. gada Ziemassvētkos, un Zane un Mārtiņš Stabiņš tuvoja savu laulību 45 gadu jubilejai. Izaudzinātas divas meitas – Gundega (prec. Turnele) un Agnese (prec. Leilande).

25. attēls. Mārtiņš un Zane Stabiņi kāzu dienā (24.12.1976).

26. attēls. Mārtiņš Stabiņš – 55 gadu jubilejā pie sporta sacīkstēs iegūto medaļu stenda (2003).

27. attēls. 60 gadu jubilejas svinībās savā mājā Saulkrastos (2008).

Brīvajā laikā Mārtiņš ne tikai sporto. Atpūtas brīžos viņš iepriecina ģimeni ar ģitāras spēli. Garlaikoties neļauj arī četri mazbērni – meitai Gundegai aug divi puikas: Oskars un Jēkabs, meitai Agnesei – divas meitas: Anna un Laima. Ģimenēs lokā un darbā viņš vienmēr ir optimists. Kopš 1973. gada M. Stabiņam patīk kalnu slēpošana, un katru gadu ģimene brauc uz Austrijas kalniem slēpot. Mārtiņš gaida to brīdi vai visu gadu. Jaunībā viņam patika spēlēt arī volejbolu un tenisu.

28. attēls. M. Stabiņš ar mazmeitu Annu Badgaisteinā, Austrijā (2017. gada marts).

29. attēls. Mārtiņš Stabiņš ar meitām un mazbērniem Līgatnē (23.02.2020).
1. rindā no kreisās: Jēkabs Turnelis, Anna Leilande, Oskars Turnelis. 2. rindā no kreisās: Mārtiņš Stabiņš, meita Agnese Leilande, Laima Leilande un meita Gundega Turnele.

Nobeigums

Rīgas Tehniskā universitāte, RPI tradīciju un darba pārmantotāja, var lepoties ar tādiem absolventiem kā Mārtiņš Stabiņš. Piedzimis pēckara laikā, viņš vienmēr centās saskatīt tālākus mērķus un godam nest Latvijas vārdu gan padomju varas gados, gan atjaunotās Latvijas Republikas laikā. Mārtiņš Stabiņš pieder pie izcilākajiem RPI absolventiem, un sporta vēsturē viņa vārds saistāms ar astoņas reizes iegūtu Latvijas čempiona titulu barjerskrīšanā un vienu reizi 4 x 100 m stafetē. M. Stabiņš ir inženieris, sportists, sporta dzīves organizators, veterānu sporta sacensību iedvesmotājs, grāmatu par Latvijas sporta vēsturi līdzautors, dzimtas pētnieks, tēvs, vīrs, vectēvs. Sportists piedzīvojis dažādus un atšķirīgus laikus, bet vienmēr saglabājis pašcieņu, darba tikumu, optimismu un sportisku cīņas garu. Viņa profesionālā darbība un sporta sasniegumi, tostarp cilvēciskās kvalitātes un optimisms, ir liels ieguldījums Latvijai un savai *Alma mater*, tagadējai RTU. M. Stabiņš ir un būs paraugs citiem.

ATSAUCES

- [1] *Rēzeknes Valsts skolotāju institūts, 1925–1944*. Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība, 1998, 129. lpp.
- [2] Skolotājas Veronikas Stabiņas cenza lieta. Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs 1632. f., 1. apr., 19881. l.
- [3] Ērikas Lankas intervija ar Mārtiņu Stabiņu 2020. gada 15. februārī. Ē. Lankas personīgais arhīvs.
- [4] **Stradiņš, G.** Noslēguma rekords. *Vaduguns*, 1963. gada 12. oktobris, Nr. 123, 4. lpp.
- [5] **Vītola, A.** Darbs un sports ar atpūtu mijās. *Vaduguns*, 1965. gada 14. augusts, Nr. 97, 3. lpp.
- [6] **Barbans, U.** 1970. gada labākie. *Jaunais Inženieris*, 1971. gada 7. janvāris, Nr. 17, 4. lpp.
- [7] **Barbans, U.** Gaidīsim labus rezultātus. *Jaunais Inženieris*, 1972. gada 27. janvāris, Nr. 19, 4. lpp.
- [8] Aiz Austrālijas krastiem. *Austrālijas Latvietis*, 1973. gada 6. jūlijs, Nr. 1184, 11. lpp.
- [9] **Stagijs, A.** *Latvijas barjerskrējēji: no Alslēbena līdz Olijaram*. Rīga: autorizdevums, 2013, 182 lpp.
- [10] Pēdējā brīdī. *Padomju Jaunatne*, 1974. gada 23. augusts, Nr. 163, 3. lpp.
- [11] Rekords un meistars. *Rīgas Balss*, 1975. gada 30. maijs, Nr. 124, 8. lpp.
- [12] **Šaicāne, I.** *Sports Ziemeļlatgalē: ceļš līdz Olimpiskajai medaļai*. Gulbene: Vītola izdevn., 2016, 96.–97. lpp.
- [13] Mārtiņš Stabiņš Latvijas Vieglatlētikas savienība [tiešsaiste]. <https://athletics.lv/lv/person/2494> [skatīts: 2020. gada 15. martā].

- [14] **Āzens D., Keisels G., Kļaviņš A., Visockis, J.** *Volejbols Latvijā no saknēm līdz mūsdienām* Rīga: Jumava, 2018, 223.–225. lpp.
- [15] **Staģis, A.** *Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1897–1944.* Rīga: Jumava, 2016, 349 lpp.
- [16] **Staģis, A.** *Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1944–1991.* Rīga: Jumava, 2017, 693 lpp.
- [17] **Staģis, A.** *Latvijas vieglatlētikas vēsture: 1992–2018.* Rīga: Jumava, 2018, 533 lpp.
- [18] **Sūna, I.** Ceļi, kurus izvēlamies. Jauno speciālistu sadale RPI. *Rīgas Balss*, 1972. gada 18. aprīlis, Nr. 91, 6. lpp.
- [19] *Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 5. daļa.* Rīga: RTU, 2007, 500. lpp.

ILUSTRĀCIJU AVOTI

1.–29. attēls. M. Stabiņa personīgais arhīvs.

ĒRIKA LANKA, *Mg. paed., Mg. phil.*, graduated from University of Latvia. From 1984, she was a lecturer at the Faculty of Education of University of Latvia, from 2008 she has been Director of one of the Programmes at the Centre of Adult Pedagogical Education of the Faculty of Education, Psychology and Art. She had participated as an expert in a lot of Latvian and foreign research projects, at the same time working as a teacher at schools. Her main academic interests include the philosophy of education, ethics, axiology, values and codex of teacher, history of pedagogy in Latvia and in Europe. She is a co-author of two monographies and the author of more than 35 publications.

Address: *Imantas 7. līnija, 1, Rīga, LV 1083, Latvia*

Phone: +371 292 648 29

E-mail: *erika.lanka@edu.lu.lv, erikalanka@inbox.lv*

Graduate of Riga Polytechnic Institute, Engineer and Athlete *Mārtiņš Stabiņš*

The aim of the article is to reveal the performance of *Mārtiņš Stabiņš*, a graduate of the Faculty of Automation and Computer Technology (1972; FACT) of Riga Polytechnic Institute (RPI), in the profession of engineer and high achievements in sports, becoming a Latvian champion in athletics several times, to reveal his daily life during his study years in the 1960s–1970s. Despite the fact that *M. Stabiņš*' sports achievements have already been described, this article summarizes his successes as well as reveals hitherto little-known and unpublished documents about his family, daily life, developments and interests. This is the first major research on the life of an engineer and athlete during seven decades. The resources used in the research are the personal archives of *M. Stabiņš* and of the author, documents of the National Archives of Latvia, and the collection of the National Library of Latvia.

Keywords: *Mārtiņš Stabiņš*, Riga Polytechnic Institute, hurdle race.